

Hoofdvraag: Kan de groei van de stedelijke economie samengaan met vergroting van welvaart en welzijn?

H3 STEDELIJKE ONTWIKKELING VAN DE RANDSTAD EN HAAR INVLOEDSGEBIED

3.2 Grote en middelgrote steden in Nederland

- Wat is een stad? Kenmerken:
 - 1. inwoneraantal
 - 2. aanwezigheid centrale diensten
 - 3. leefstijl

1. Inwonertal

- Stad = plaats waar veel mensen wonen met een hoog voorzieningenniveau
 - Adressendichtheid veel gebruikte maat voor stedelijkheid te meten, G4 constant
 - Middelgrote steden groeien
 - 10.000 inwoners norm verschilt per land
 - Stad is een geografisch begrip, gemeente een bestuurlijke vorm (gebiedsbestuursvorm met burgemeester).

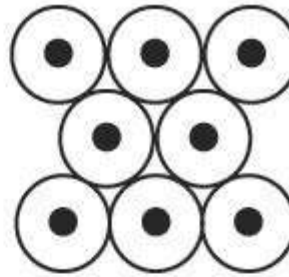
2. Centrale diensten

- Stad: grote diversiteit aan voorzieningen: winkels, onderwijs, gezondheidszorg, sport en vrijetijdsbesteding
- Onderzoek ruimtelijke spreiding van diensten (Christaller) met begrippen:
 - Verzorgingsgebied
 - Draagvlak
 - Reikwijdte
 - (oefening met begrippen)
- Inrichting Noordoostpolder

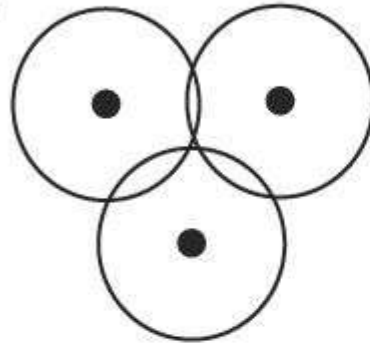
A

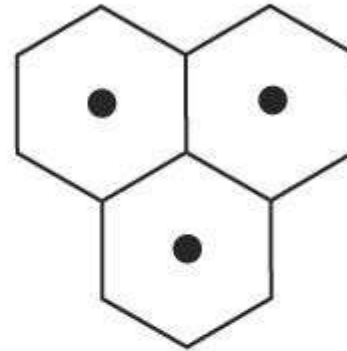
B

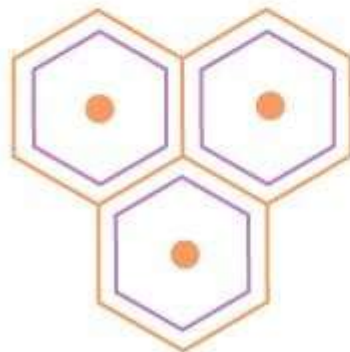
C

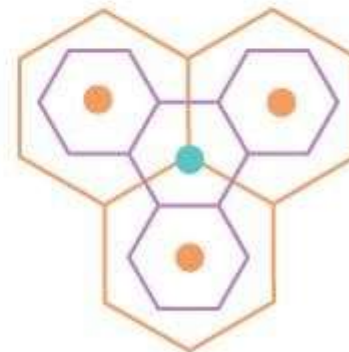
D

E

F

 verzorgingsgebied
 verzorgingsgebied kleding
 verzorgingsgebied brood

 centrale plaats voor kleding
 centrale plaats voor brood

Christaller: centrale plaatsentheorie

- Christaller veronderstelde een uniform transportoppervlak zonder belemmeringen (bevolkingsdichtheid, reliëf, bodem) waardoor alleen de afstand de transportkosten bepaalt
- Geen van de aanbieders van producten of diensten heeft een bepaald concurrentievoordeel.
- De klant heeft geen voorkeur heeft voor één bepaalde aanbieder (op grond van kwaliteit en service).
- Uitsluitend de prijs is bepalend en die prijs verschilt voor de consument door het verschil in reiskosten.

Christaller -2

- Dus: verband tussen de grootte van een centrale plaats en de grootte van het verzorgingsgebied, de bevolking en het inkomen in dit gebied.
- Hoe groter de centrale plaats, des te groter de verscheidenheid aan functies en hoe groter ook het verzorgingsgebied van die plaats.
- Grotere centrale plaatsen hebben een hoger functieniveau (gespecialiseerde boekwinkels bijvoorbeeld vinden we doorgaans niet in kleine dorpen)

Christaller - 3

- Maar: klant kiest niet alleen op basis van kostenoverwegingen
- Niet alle steden hebben het zelfde aanbod aan centrale diensten (specialisatie)
- Effect internet op reikwijdte en verzorgingsgebied

3. Leefstijl

- Stad: meer culturen en leefstijlen en minder sociale controle dan op platteland
- Meer: religie, politieke stromingen, seksuele geaardheid, jongerencultuur
- Stad: etnische verschillen maar ook meer jongeren én ouderen -> kleinere huishoudens

3.2 Grote en middelgrote steden in Nederland

2. Op basis van welke ruimtelijke gegevens zou een stedelijk gebied bestuurd moeten worden?
3. Hoe zou het beleid eruit moeten zien om congestieproblemen te lijf te gaan?
4. Is het zo dat steden de motor van de kenniseconomie vormen?

Bestuurlijke en ruimtelijke vraagstukken in (middel)grote steden: samenwerking

- Samenwerking met nabijgelegen steden leidt tot bestuurlijke netwerken → Wet Gemeentelijke Regelingen (WGR)
- Rijk ondersteunt: Randstad Holland, Brabantstad, Twente, Groningen-Assen, Zuid-Limburg, Arnhem-Nijmegen
- Verplichte samenwerking voor ruimtelijke ordening, mobiliteit en woningmarkt

Bestuurlijke samenwerking

- WGR + gebieden is een aanpassing van het bestuur in reactie op de **schaalvergroting** van het wonen en werken (*zie oefening*)

Oefening

- Neem de nummers uit de tekst over op je antwoordblad en zet er het juiste woord achter. Let op, soms moet je een woord meerdere keren gebruiken. Kies uit: *bewoners* – *bedrijven* – *middenstanders* – *groter* – *kleiner*.
-
- Wat er in Groningen gebeurt, heeft gevolgen voor Assen en andersom. Zo zullen de (1) in Groningen nadelige gevolgen ondervinden als de uitgifte van grond voor bedrijventerreinen in Assen veel (2) en goedkoper is dan in Groningen. De aanleg van bedrijventerreinen in Assen trekt (3) aan die zich dan niet in Groningen gaan vestigen, zodat de werkgelegenheid ook in Assen blijft. Bovendien trekken die (4) ook weer nieuwe (5) aan. Hierdoor trekt Assen ook meer (6), die hun boodschappen doen in Assen, waardoor Assen een flinke economische impuls krijgt en Groningen niet.
- 1 middenstanders; 2 groter; 3 bedrijven; 4 bedrijven; 5 bedrijven; 6 bewoners

Publiek-private samenwerking

- Financiële samenwerking tussen bedrijven (privaat) en bestuur (publiek)
- Plannen van overheden en private investeerders worden gecombineerd
- Voordelen: financieel (gezamenlijk risico), delen specialistische kennis, ervaring
- Nadelen: bedrijfsleven wil winst, overheid dient burgers -> dit kan botsen

Gemeente Nijmegen en ING: attractief winkel- en uitgaansgebied, aanjager voor binnenstadsontwikkelingen én lucratieve investering

Oefening

- Welke zinnen zeggen iets over *publiek-private samenwerking*? Schrijf de letters op je antwoordblad.
- A De gemeenten hebben zelf onvoldoende geld.
- B De bedrijven hebben de expertise van de overheid nodig.
- C De gemeente heeft de expertise nodig van de projectontwikkelaars.
- D De overheid houdt het algemeen belang beter in de gaten dan de projectontwikkelaars.
- E De gemeenten moeten goedkeuring van het Rijk krijgen voor deze plannen.
- F Het Rijk geeft de projectontwikkelaars het geld om Meerstad te bouwen.

Nakijken opdrachten

- 22
- 23
- 24
- 25

Zuidas Amsterdam voorbeeld PPS

Oefening

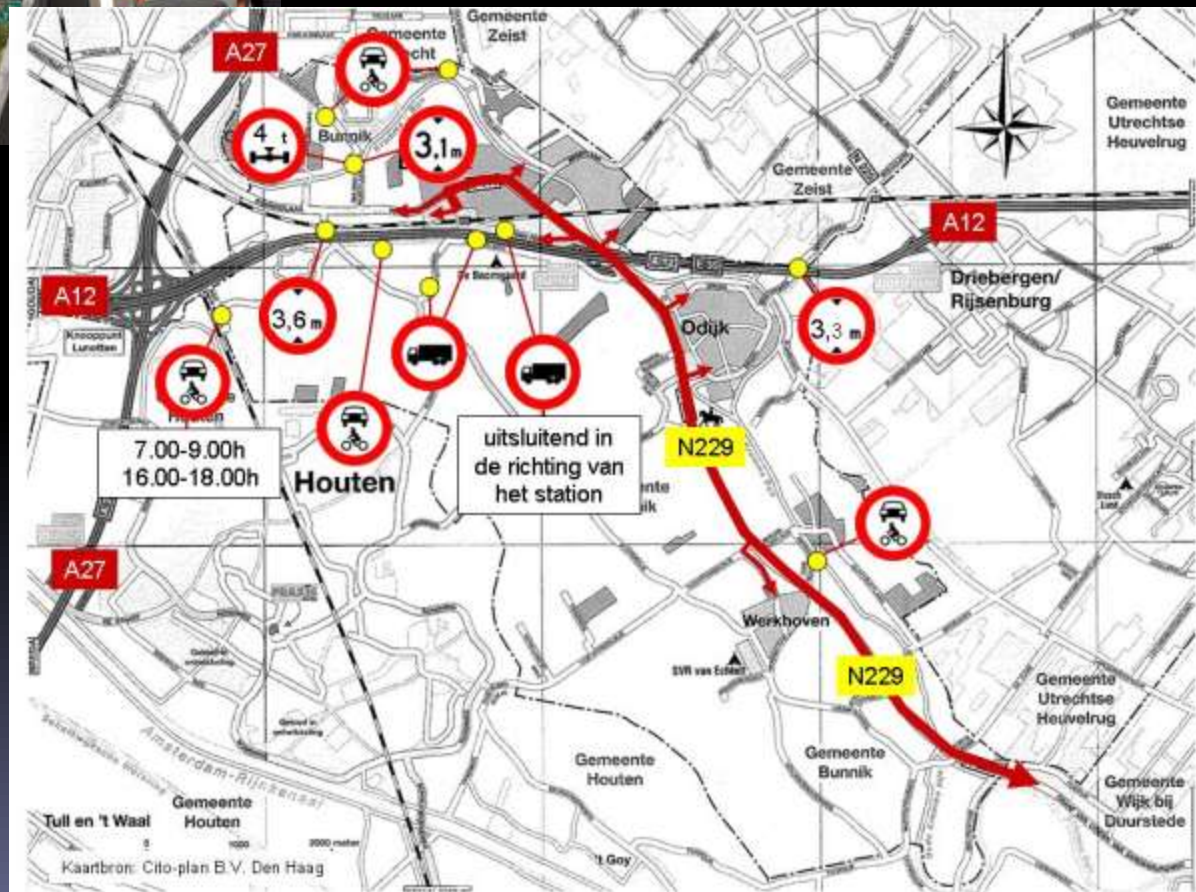
- Door suburbanisatie is de noodzaak tot regionale samenwerking sterk toegenomen. Leg dat uit.
- Waarom zijn de grote steden in Nederland vaak tegen de bouw van luxe woningen in grootschalige nieuwbouwplannen van omringende gemeenten?

Antwoorden

- Door suburbanisatie krijgen stad en omgeving steeds meer met elkaar te maken, mensen werken in een andere gemeente dan waar zij wonen. Allerlei problemen kunnen alleen door regionale samenwerking worden opgelost (= voorbeeld schaalvergroting)
- Omdat dat de koopkrachtige bevolking uit de stad doet wegtrekken.

Congestievraagstukken

- Stijging activiteiten buitenshuis: combinatieritten bij tweeverdieners en werkende ouders
- Verkeersmaatregelen van essentieel belang bij alle stedelijke vernieuwing
 - Veiligheid (voor kinderen en ouderen)
 - Parkeren (auto-ontmoedigingsbeleid vooral voor centrum, opkomst transferia)
 - Milieu: houden aan luchtkwaliteitsnorm EU

Stedelijk distributiebeleid

- Bevoorrading van winkels horeca en bouwlocaties → spelregels
 - Venstertijden: delen stad alleen buiten spits toegankelijk voor vrachtverkeer
 - Vervoersstromen organiseren: 1 vrachtwagen doet meerdere én verschillende winkels aan (lastig!)
 - Milieuzones: toegang vrachtauto's koppelen aan milieu-eisen

Oefening

- Wat zijn de twee belangrijkste redenen voor het ontwikkelen van nieuwe centra (met onder andere winkels en kantoren) buiten de binnensteden van de grote steden?
- Vergroten bereikbaarheid en grote ruimtebehoefte van de bedrijven.

Mobiliteit tussen steden

- Files zullen komende jaren toenemen ondanks verwachte stabilisatie na 2020
- Uitbreiding verkeersvoorzieningen (voor minder tijdsverlies en lagere transportkosten)
- Op gespannen voet met leefbaarheid, landschap en milieu, speelt bij:
 - Bij uitbreiding Maasvlakte natuurverlies elders compenseren
 - EU subsidieert Betuwelijn en HSL
 - Schiphol wil binnen wettelijke milieunormen (geluid, veiligheid en uitstoot) extra baan

Innovatievraagstukken: stad de motor van de kenniseconomie?

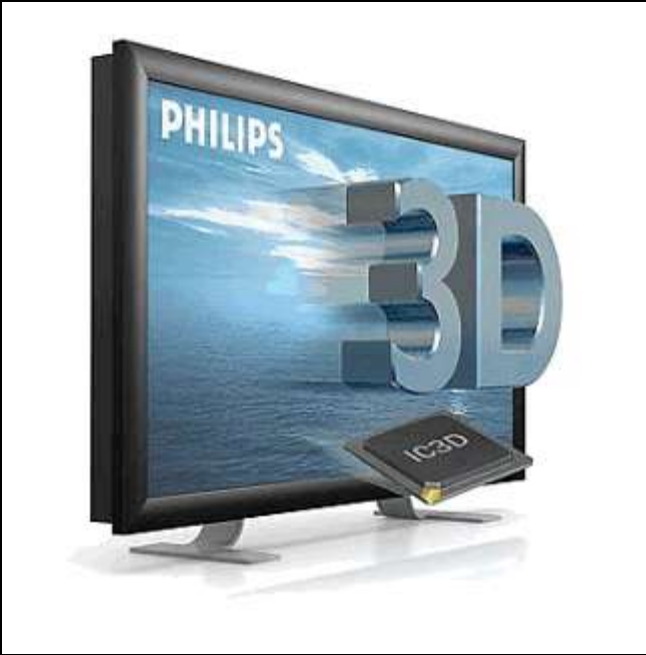
- Talent, Technologie en Tolerantie in de stad
- Voorbeelden van bedrijven waarvan innovatie de kern vormt:
- NL architectuur en dance doen het goed in het buitenland

T van Talent

- Talent in de stad: hoe komt dat? Gevolg van uitschuivingsproces globalisering
- Talent in creatieve stad → past in ontwikkeling kenniseconomie en innovatieve industrie – trendy aanbod scheidt de vraag
- Zakelijke dienstverlening = diensten die bedrijven gebruiken (onderzoek, architectuur, softwareontwikkeling, media, kunst, marketing) groeit hard
- Kantoren vooral in de grote steden (2/3de)

Talent in de stad = kweekvijver én valkuil

- Kansrijke jongeren slagen in de stad, voor kansarme bevolkingsgroepen is de stad een valkuil
- Grootste aanbod banen in de Randstad én het grootste % werkloze jongeren
- Dit noem je een duale arbeidsmarkt

Talent in creatieve stad

T van Techniek

- Niet in Randstad maar in Brabantstad → regio Eindhoven, ZO Brabant de belangrijkste plaats voor toptechnologie en kennisindustrie, dankzij succesvolle regionale samenwerking
- Hier investeert men 3,2% (landelijk is dit 1,9%) van het BRP in R&D en ontvangt men 30% van de buitenlandse investeringen
- Brainport Eindhoven focust op mechatronica (DVD, CD, ABS, ICT, biotechnologie en medische app)

Innovatieve valleien NL

- Food Valley in Wageningen
 - Health Valley in Nijmegen
 - Energy Valley in Groningen
 - Silicon Valley NL in Enschede
 - Bioscience Park in Leiden
- **Health Valley koppelt kansen en kennis in de biomedische en zorgsector.**
 - Health Valley is een platform van bedrijven, overheden, kennis- en gezondheidszorginstellingen met als doel kennis en kansen te koppelen op het snijvlak van gezondheid en technologie.
 - Health Valley is ontstaan vanuit de provincies Gelderland en Overijssel, maar het werkgebied is groter. Samenwerking laat zich niet inperken door regionale begrenzingen, zeker niet op het gebied van gezondheid en technologie.

T van Tolerantie

- Van oudsher staat stedelijke cultuur tolerant tegenover afwijkingen van de norm
- Staat laatste tijd erg onder druk – onveilig gevoel door misdragingen neemt toe
- Invoering zero-tolerance beleid rukt op
- Kloof tussen minder bedeed en welgesteld neemt toe
- Grotere vraag naar beveiligde woonwijken à la Haverleij, Park Bloeyendael Utrechtse weg

Gated communities in NL: Haverleij bij Den Bosch

Amsterdam: creatieve stad?

- Nadruk niet meer op harde vestigingsplaatsfactoren maar op tolerantie en aantrekkelijk bewonersklimaat
- Voorbeeld zachtere factoren: creatieve plannen werf (figuur 3.18 + MTV)

Nakijken opdrachten

- Opdrachten 26 t/m 32